

AȘEZAREA MEDIEVAL – TIMPURIE DE LA ȘTEFAN CEL MARE, PUNCTUL FETEASCA (JUD. CĂLĂRAȘI). SEC. IX – X - CAMPANIA 1995 -

EMILIA CORBU

Lucrările arheologice în punctul Feteasca au fost prilejuite de deschiderea unei gropi de împrumut necesară construirii autostrăzii Transeuropean S, Tronson București – Fetești. Aflate încă la început lucrările de la groapa de împrumut nu au afectat stratul arheologic, prezența noastră acolo fiind determinată de apariția materialului ceramic medieval – timpuriu pe toată suprafața exploatată de lucrările autostrăzii.

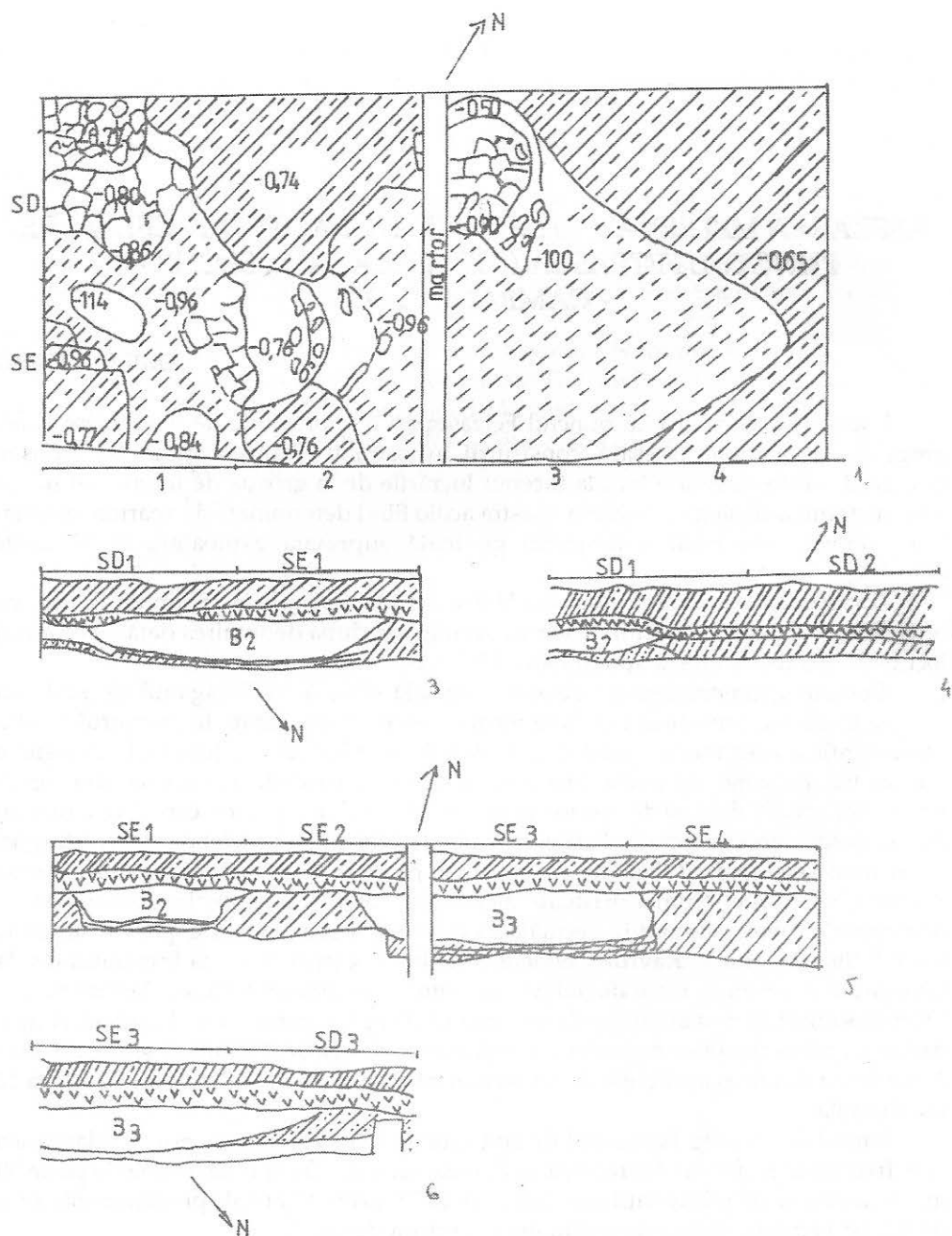
Localizarea șantierului. Comuna Ștefan cel Mare se află la 15 km de Fetești, pe linia Fetești – Ciulnița. Punctul "Feteasca", numit așa după denumirea dată de localnici locului respectiv, se află la aproximativ 4,5 km SE de sat.

Condiții geomorfologice. "Feteasca" se află situată în Bărăganul de sud sau câmpia Ciulniței, considerată ca fiind formată exclusiv din câmp. În interiorul acestui câmp se află o zonă mai coborâtă cu orientare N-S în lungul văii Jegălia. Pe marginile acestei văi pe zone de pante line s-au descoperit vestigii arheologice din epoca Bronzului, sec. IV d. H. și din perioada medieval-timpurie, printre care și cele care au dus la deschiderea punctului Feteasca. Valea Jegălia este considerată de V. Murgoci urma unui vechi braț al Dunării. Dacă pentru geografi este o ipoteză, pentru istorici devine o explicație. Numai existența aici a unui braț de apă explică densitatea de descoperiri arheologice atât în vecinătatea comunei Ștefan cel Mare, pe autostradă la km.118 (lucrările lui V. Kavruk), periegezele lui V. Oprea pe valea Împăratului și la Groapa de împrumut, toate dovedind existența unor așezări întinse. Dealtminteri și bătrânii satului își mai amintesc de un firav fir de apă, Iezerul, braț al Jegăliei, și de o băltire a apei în regiunea respectivă, fenomene ce au dispărut odată cu sistematizarea agriculturii. Acum în apropiere de sat nu mai curge nici o apă iar Dunărea de află la 12 km distanță.

Stratul de loess în Bărăganul de sud este de -22 m și aceasta este și adâncimea apei freatice la Ștefan cel Mare, însă în Bărăgan apa se află la o adâncime de peste 50 m, iar cantitatea de precipitații este de numai 325 mc/an. Vânturile predominante sunt de NE iar vegetația se încadrează în flora specifică de stepă.

Documentația de șantier cuprinde: un caiet de șantier de tip A2 dictando cu 200 file, opt grunduri (sc. 1/50), trei detalii de grund (sc. 1/20), treisperezece profile, cinci detalii de profil, un plan general (sc. 1/200), fotografii de ansamblu și trei înregistrări

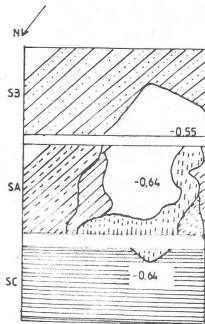
BORDEIELE NR. 2 SI 3

Planşa 2. a.

BORDEI 1, LOCUINTA DE SUPRAFATA 1

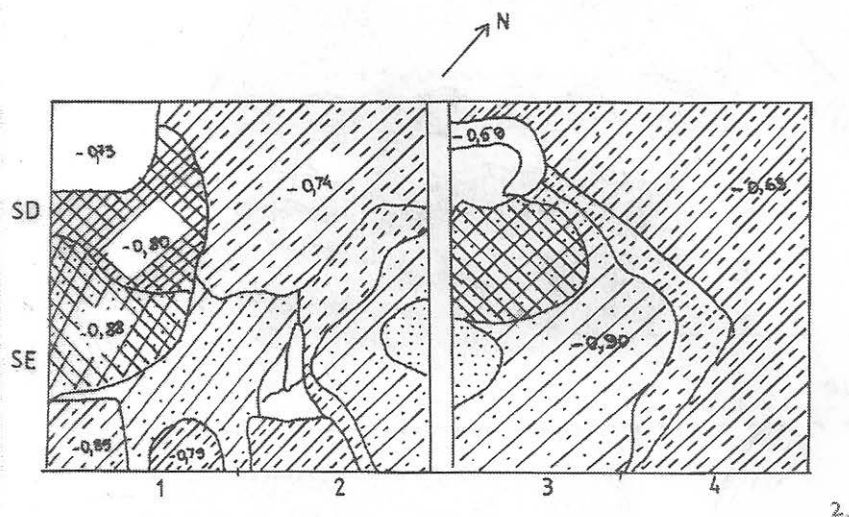
Sc. 1:50

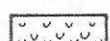
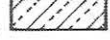
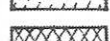
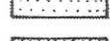
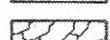
LEGENDA

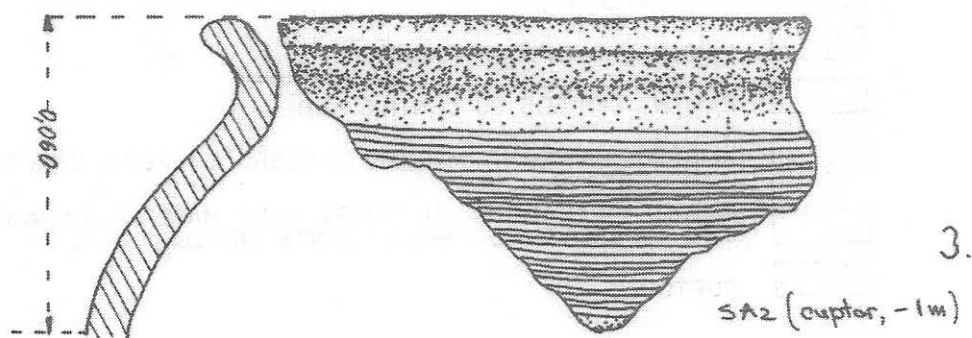
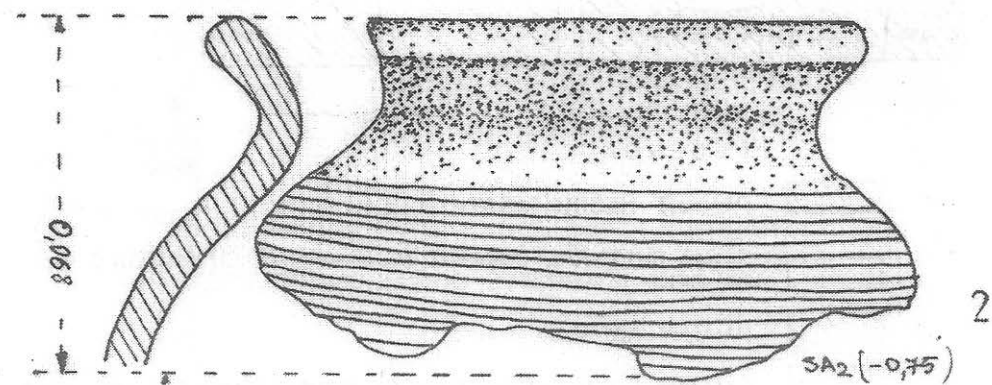
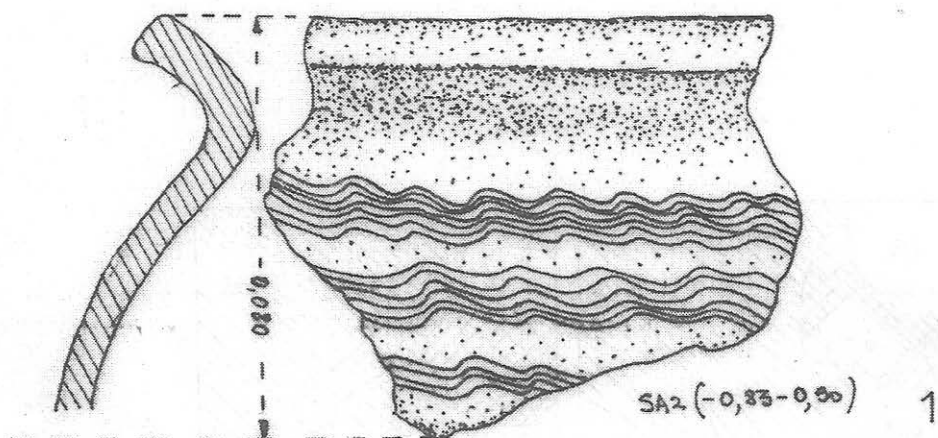
- PAMANT BRUN CU O PELICULA SUPERIOARA DE PAMANT VEGETAL
- FASIE DE PAMANT BRUN TASAT
- PAMANT BRUN AFANAT CU MICI FRAGMENTE DE PAMANT GALBEN
- PAMANT GALBEN
- PAMANT GALBEN AMESTECAT CU BRUN
- PAMANT GALBEN INCHIS
- PAMANT MARONIU DESCHIS
- PAMANT MARONIU AFANAT, CU CERAMICA, PIATRA SI CARAMIDA
- PAMANT BRUN AFANAT CU FOARTE MULT MATERIAL CERAMIC CARE LA USCACIUNE CAPATA NUANTE GRI-CENUSIU

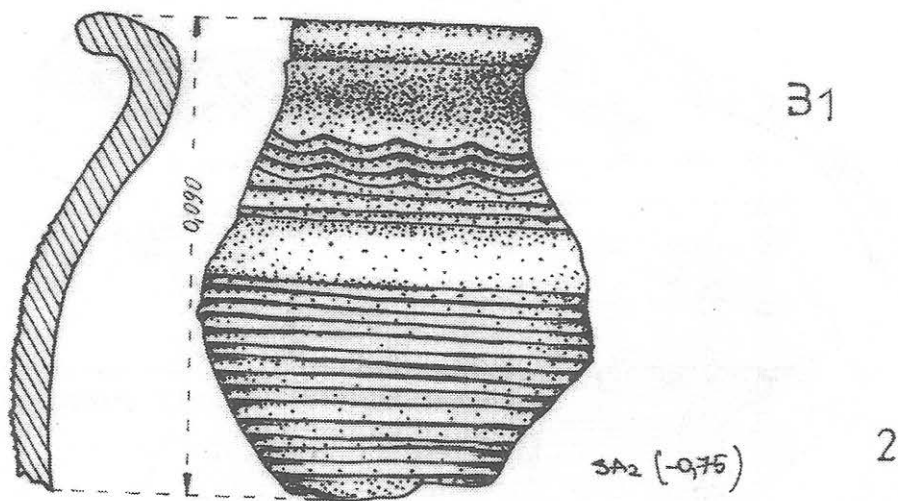
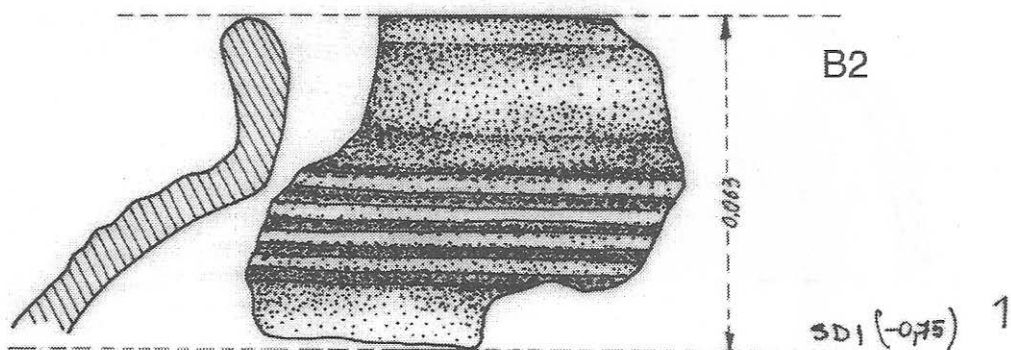
Sc. 1:50

LEGENDA

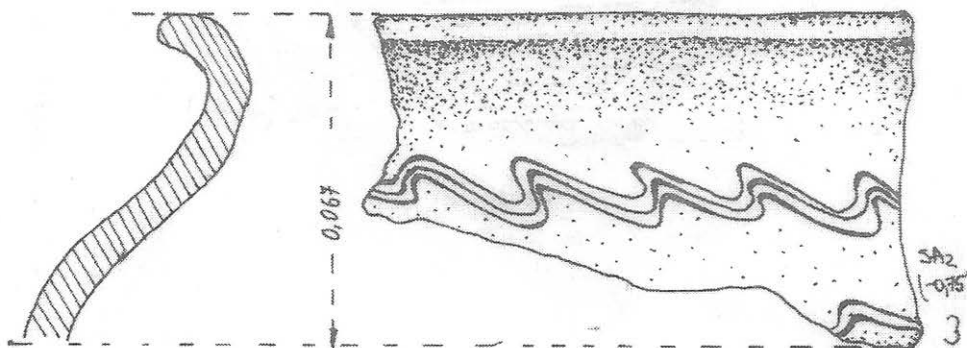
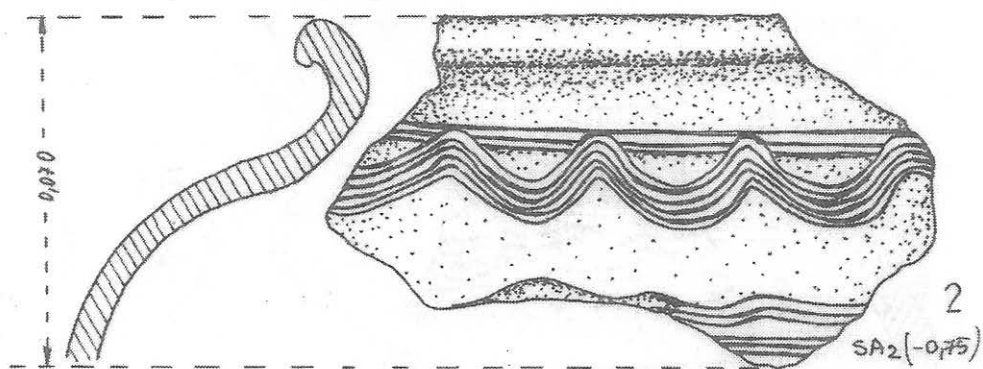
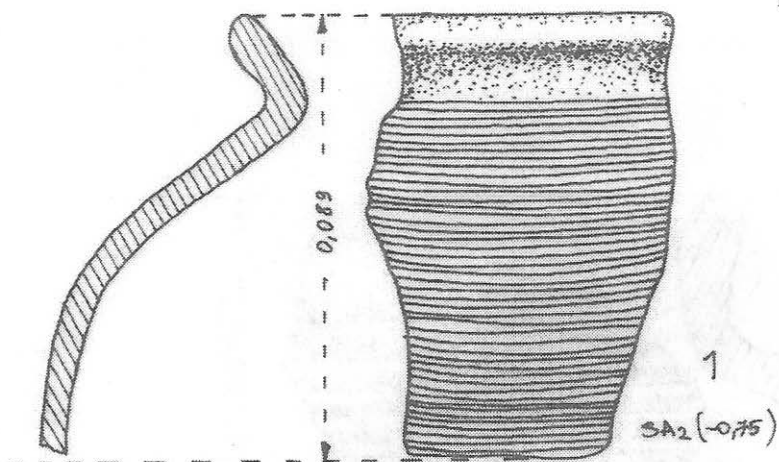
- PAMANT NEGRU TASAT
- STRAT CULTURAL - PAMANT BRUN-AFANAT CU PELICULE GALBENE INTRERUPT, CIOBURI, CHIRPIC, ETC.
- PAMANT GALBEN
- PAMANT BRUN CU GALBEN DE CONSISTENTA RELATIV TARE
- STRAT ARSURA
- UMPLUTURA BRUNA AFANATA
- PAMANT CENUSOS CU LENTILE ALBE
- AMESTEC DE PAMANT MARONIU CU NEGRU GALBEN SI CHIRPIC
- PAMANT BRUN AFANAT CU FOARTE MULT MATERIAL CERAMIC CARE LA USCACIUNE CAPATA NUANTE GRI-CENUSIU
- CUPTOR

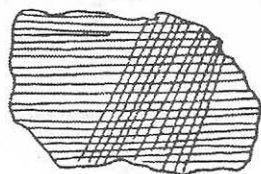
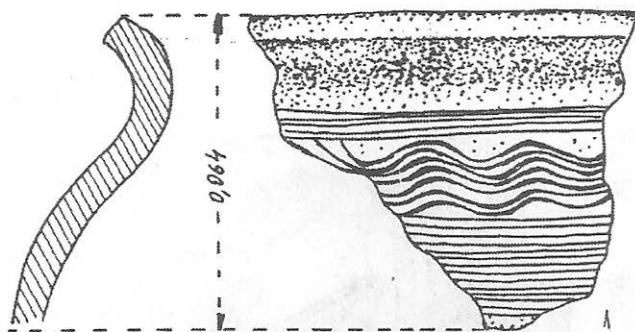

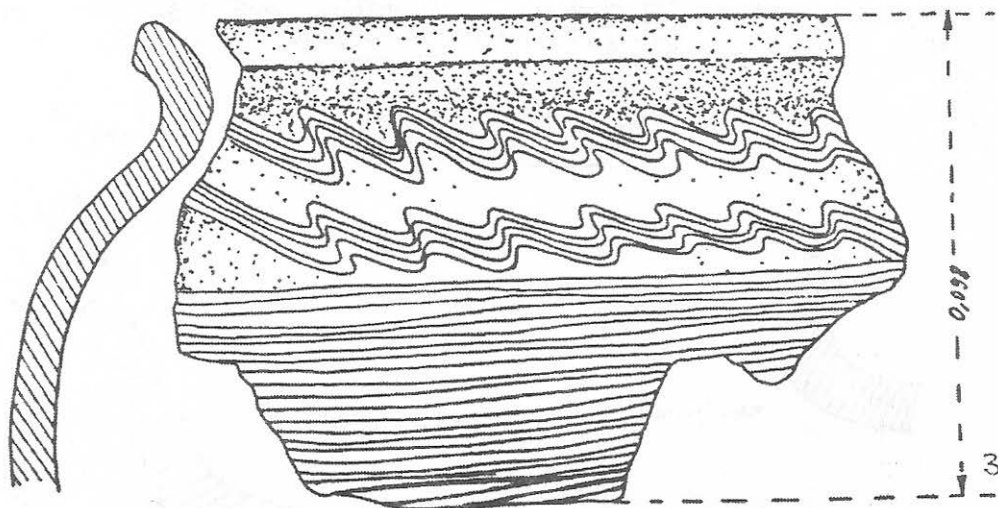
Planșa 4. Bordei 2.

Bordei 1.

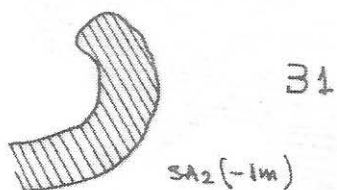
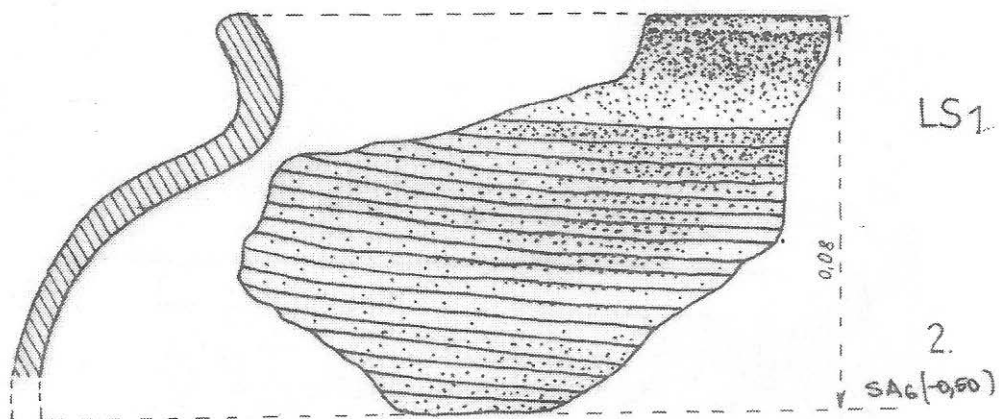
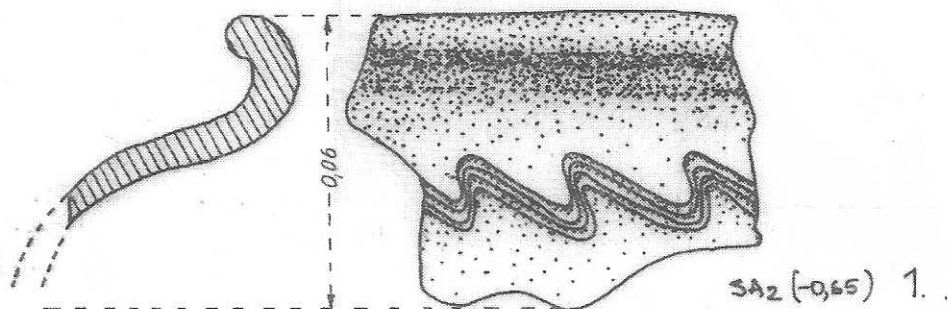
2.

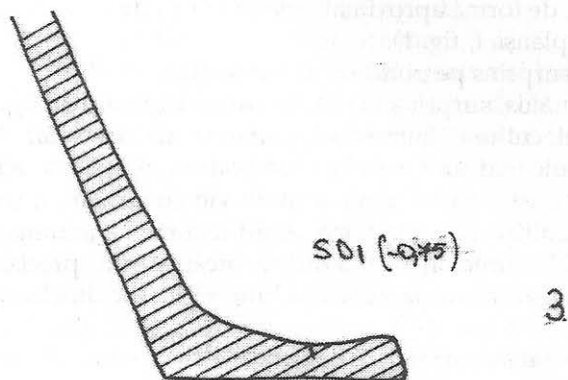
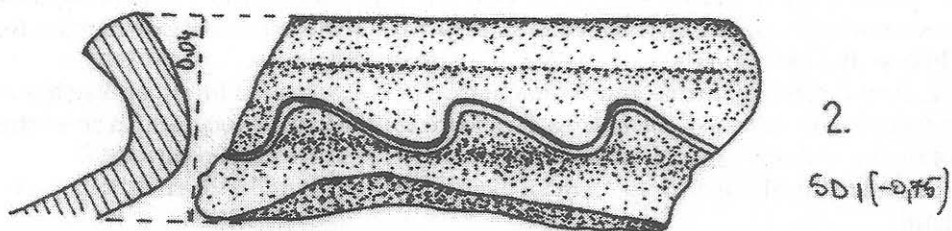
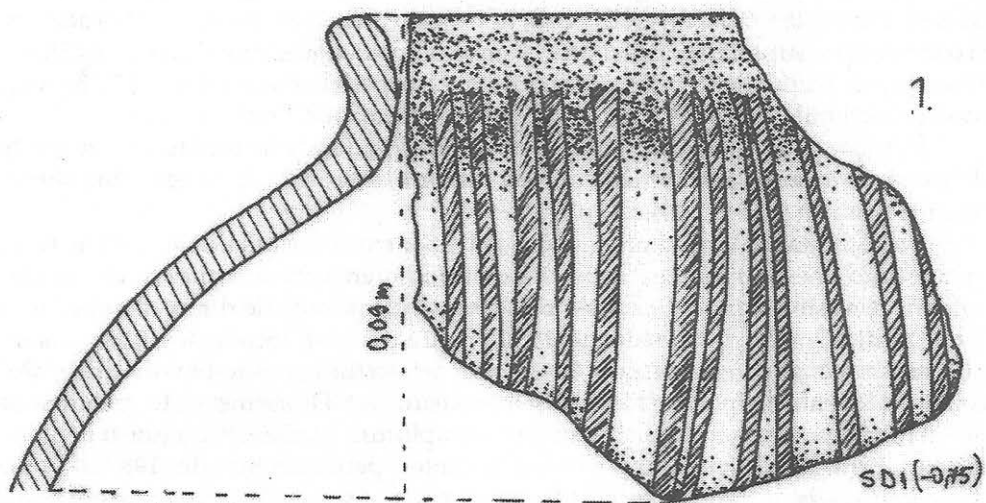

3

Planșa 6.

Bordei 1.

video pentru început, mijloc și final.

Tehnica de lucru. Inițial s-a trasat o secțiune SA cu o lungime de 20 m și o lățime de 2 m, împărțită în carouri de 2×2 m, în lungul căreia s-au descoperit bordeiul nr. 1 și o locuință de suprafață. Pentru o încadrare completă a acestora s-au deschis SB și SC. Deschiderea secțiunilor SD, SE, SG au dus la descoperirea bordeielor 2 și 3. Orientarea tuturor secțiunilor a fost E-V. În total au fost excavați 108,2 mc.

În momentul delimitării complexelor, ne-am adâncit în umplutura gropii bordeiilor și pe locuința de suprafață în mod uniform, câte 5-10 cm, înregistrând situațiile apărute printr-o serie de desene (planșele I-II).

S-a constatat că umplutura gropii bordeiilor era constituită dintr-o serie de sedimente (vezi anexa 3) dispuse în lentile de diferite grosimi și întinderi. În funcție de culoare, consistență, ingredientii, s-a presupus că ele provin, fie din sistemul constructiv al locuințelor fie din evenimentele ulterioare părăsirii locuințelor. Menționăm că prin sistem constructiv înțelegem la fel ca în arhitectură¹, ansamblul de materiale de construcție, tehnici, tipuri de locuințe și amenajările lor. De asemenea termenul de sediment folosit pentru o mai bună descriere a umpluturii bordeiilor nu este o noutate, el fiind în literatura de specialitate privind locuințele perioadei încă din 1989².

Stratigrafia. În profilul secțiunilor se observă de sus în jos următoarele straturi:

1. Strat de pământ negru-brun tasat, de consistență foarte dură, cu o grosime variabilă între 30-50 cm. Partea superioară este mai afânată datorită utilizării agricole. Acest strat se pare că a fost îmbogățit în anii '50 - '60, printr-o cantitate de pământ fertil adusă și dispusă sporadic.

2. Strat de pământ brun-cenușiu afânat care prin compoziția lui diversă se identifică a fi stratul de cultură. Grosimea variază între 15-30 cm între locuințe. În acest strat se pot întâlni cioburi, oase, cenușă, cărbune, chirpic, zgură, etc.

Stratul cultural prezintă, în afară de elementele aparținând locuirii, câteva particularități:

a) pelicule de pământ galben groase de 2-3 cm, aflate în afara locuințelor și vizibile pe lungimi mari de-a lungul profilelor, dar slab prinse în plan datorită prezenței sporadice.

b) lentilă de nisip galben și fin, de formă aproximativ circulară cu $dm=60$ cm surprinsă la -0,45 cm în SA carou 4-5 (planșa I, fig. 1).

c) peliculă de pământ nisipos surprins pe podeaua locuinței B1.

d) peliculă de pământ negru-mălos, surprins în SD, SE carou 1 (planșa II, fig. 3) care, practic, acolo acoperă stratul cultural antrenând elemente ale acestuia. Are grosime de 3-4 cm. Asemenea pelicule mai sunt vizibile și pe podeaua B1. Toate aceste particularități duc la concluzia că ele aparțin unui strat aluvionar urmare a unei inundații mai mici, precedată de o băltire a apei în zonă. Acest fenomen a antrenat și elemente din sistemul constructiv al locuințelor, făcând dificilă încercarea de precizare a lor. Evenimentul poate fi pus în legătură cu părăsirea în timp util a locuințelor așa cum ne indică situația inventarului.

3. Strat galben steril situat imediat sub stratul de cultură.

1 Locuința sătească în România. Studii de arhitectură tradițională, București, 1989, p. 6.

2 R. Florescu, Z. Covacef, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 210.

LOCUIȚELE

Bordei 1. Surprins în SA, carou 1,2,3, SB carou 1,2 SC carou 2. Este orientat N-S. Are plan patrulater cu colțurile rotunjite și dimensiuni de 3,50 x 3,30 x 2,25 x 2,30. Adâncimea de la nivelul antic este de 0,65 cm. Podeaua neamenajată. Din dispunerea tipurilor de sedimente considerăm că a avut pereți la suprafața solului, nu mai înalți de 0,50 cm amenajați din pământ galben scos din groapă, pereți ce au servit și susținerii acoperișului. Deși nu avem gropi de pari sau de tâlpici, nu ne putem pronunța asupra existenței sau inexistenței lor. În colțul de NE se află un cuptor cotlonit în pereții naturali ai bordeiului. Avea dimensiuni de 0,60 x 0,70 x 0,50 h. Era prevăzut cu un canal de ventilație ce ieșea în afara bordeiului. Intrarea se afla în colțul de SV opus vetrei, fără a se surprinde o amenajare specială.

Locuința de suprafață a fost descoperită în SA carou 6,7. Este orientată NV-SE, cu plan patrulater și dimensiuni de 2,50 x 3,25. Adâncimea de la nivelul antic este de -0,25 - 0,30. Intrarea este presupusă pe latura de sud. Aproape de mijlocul locuinței se delimita o groapă conică de aproximativ 70 cm diametru și adâncă de aproximativ 15 cm, în care au apărut cenușă, arsură, oase și ceramică. Presupunem că groapa a fost o vatră, dar care se pare că nu era lutuită. Pe profilul de sud, de o parte și de alta a locuinței, precum și în plan au fost surprinse urmele unor gropi de aproximativ 20 cm diametru și cam tot atât în adâncime. Aceste gropi din profil și urma din plan, erau pline cu pământ negru. Deși lipsesc urmele din cenușă sau urmele din lemn, presupunem că ele sunt urma în negativ a unor bârne din lemn folosite în susținerea construcției, bârne care însă au fost dislocate din vechime, odată cu dezafectarea locuinței. După dispunerea sedimentelor se pare că locuința a avut pereții din panouri de paie, lutuite, prinse într-un schelet din bârne de lemn.

Bordeiul nr.2. Surprins în SD, carou, 1,2, SE, carou 1. Este orientat NV-SE și are plan patrulater cu colțurile rotunjite și dimensiuni de 2,30 x 4,20 m. Acest bordei se deosebește de celelalte prin:

- a) prezența a trei reamenajări
- b) cantitatea mare de cenușă dispusă uniform la un moment dat pe întreaga suprafață a bordeiului (planșa II, fig. 3 și fig.4)
- c) cantitatea mare de fier și zgură
- d) prezența a două cuptoare mari.

a) Reamenajările. Pentru a înțelege mai bine acest aspect voi prezenta din perspectiva finală a săpăturii. Inițial acest bordei a avut o adâncime de -0,93 cm și avea o vatră simplă, ovală, de dimensiuni 68 x 51 cm, grosimea 4 cm peste care se afla un strat de cenușă de aproximativ 5 cm grosime.

După un timp oarecare, suprafața bordeiului a fost acoperită cu un strat de pământ galben bine bătut, a cărei grosime varia de la 5-10 cm și care ridica nivelul bordeiului până la -0,83 cm. Pământul galben provenea din construcția unui cuptor cotlonit în peretele de est. Cuptorul avea dimensiuni de 1,50 x 1,50 m și avea o vatră amenajată în față de 4-5 cm grosime. Podeaua era acoperită cu cenușă și arsură. Cuptorul se afla aproximativ pe mijlocul laturii iar pe latura opusă este surprinsă o intrare care se pare că a funcționat și pe timpul când era folosită vatra centrală. Cuptorul a avut formă de potcoavă, fiind lutuit în interior și la bază dar nu și pe boltă. Dărâmatura lui avea o grosime de aproximativ 0,25 - 0,30 cm, iar înălțimea lui inițială a fost 0,45 cm judecând după faptul că lentila de arsură (pământ roșcat), marcând vârful lui, a apărut la 0,40 cm iar podeaua se afla la 0,83 cm. După un timp oarecare, găsim podeaua

înălțată cu pământ galben până la 0,75 – 0,78 cm, cuptorul prăbușit, intrarea obturată. Tot acum se pare că bordeiul a fost mai alungit. În noua situație pe latura scurtă de nord găsim un cuptor cotlonit și cu vatră în față. Dimensiunile cuptorului sunt de 1,50 x 1,50 și vatra din față este alungită până la 0,80 cm. Se pare că a avut în interiorul locuinței o boltă de 0,40 cm lungime, boltă ce putea susține o tavă din lut pentru uscat cereale. Este surprinsă o intrare în trepte pe latura scurtă opusă cuptorului. În momentul circumscrierii bordeiului întreaga dărâmatură era acoperită cu un strat gri-cenușiu, ajungând până la 5 cm grosime, și în care se aflau puternice urme de arsură. Nu este exclus ca acest strat să provină din incendierea acoperișului.

Reamenajările bordeiului 2 ridică întrebarea dacă ele reprezintă faze diferite de locuire a bordeiului și, prin extindere, a întregii așezări. Putem considera că ne aflăm în fața unor refaceri ale locuinței în cadrul unei singure faze de locuire.

Fenomenul refacerii locuințelor pe aceeași vatră, cu micșorarea uneori a spațiului de locuit, a fost observat încă din așezarea de la Băneasa³, precum și în alte așezări mai mult sau mai puțin cercetate.

Se ridică întrebarea dacă această locuință este sau nu un atelier.

Argumentele pro ar fi:

- prezența cuptoarelor mari
- descoperirea unei cantități destul de mari de zgură precum și lupe din fier atât în bordei cât și în jur

- în Moldova, în așezarea de la Costișa⁴ o locuință asemănătoare a fost dovedită a fi atelier prin prezența unei unelte pentru prelucrarea metalelor

- prezența unor bulgări de calcar ce puteau servi drept fondanți.

Argumentele contra ar fi:

- lipsa uneltelor pentru prelucrat metalul
- nu putem ști în stadiul actual al cercetărilor, locul pe care îl ocupa bordeiul în cadrul așezării, dat fiind că un atelier se afla de obicei la periferia așezării.

Deși argumentele pro ar fi mai puternice, lăsăm această problemă pentru cercetările viitoare.

Bordeiul nr. 3 este situat în proxima vecinătate a bordeiului 2 care îl intersectează prin cuptorul nr. 2 de pe latura de est. Este surprins în SD, 2,3,4 și SE, 2,3. Este orientat nord-sud cu colțurile puternic rotunjite. Dimensiunile sunt 4 x 2,70 x 3 x 4 m. În colțul de NV avea un cuptor cruțat în calup de pământ galben. Cuptorul avea vatra lutuită și puternic arsă, vatră ce se continua și în fața cuptorului până la 50 cm. În interiorul cuptorului pe o înălțime de aproximativ 20 cm s-a amenajat prin lutuire o margine. Bolta a rămas nelutuită. Se pare că acest cuptor nu a fost folosit mult timp, deoarece bolta nu a avut timp să se ardă indejuns de bine să capete aspectul unui chirpic ars, așa cum s-a petrecut cu bolțile celorlalte cuptoare. În acest caz, după prăbușirea cuptorului, acesta se prezenta ca o masă de pământ galben sub care apărea vatra cu gardina de lut ars.

Acest bordei prezintă două faze. În prima fază, de sus în jos, bordeiul avea o adâncime de -90 cm și avea caracteristicile prezentate mai sus. Cea de-a doua fază nu

3 Margareta Constantiniu, Panait I. Panait, *Cercetări arheologice*, 2, p. 98.

4 D. Teodor, *Civilizația romană la est de Carpați* în sec. V-VII, București, 1984, p. 36.

a fost complet cercetată. După o secționare E-V a bordeiului s-a observat că acesta merge până la -1,43 m adâncime, că întreaga construcție capătă o nouă orientare. De la acea adâncime s-au recoltat fragmente ceramice, o piatră de râșniță și un bulgăre mare de zgură de aproximativ 30 cm diametru. Pentru campania din 1996 ne propunem continuarea cercetării în acest bordei. Intrarea se află pe latura scurtă de sud.

Inventarul locuințelor cuprinde:

- material ceramic;
- material osteologic;
- zgură și lupe de fier;
- așchii de silex și trei bucăți mai mari ce par a fi unelte;
- piese din lut; greutateți, vălătuci, fusaiole;
- piese din piatră : gresii, cute, bolovani de calcar.

CERAMICA

S-a recurs la analiza statistică în formula prezentată în continuare deoarece:

- a) materialul este fragmentar și nu s-a putut întregi nici măcar un vas
- b) diferența dintre numărul de buze de vas și numărul de cioburi este mult prea mare pentru a renunța la acestea din urmă.

c) s-au luat în discuție doar fragmente destul de mari pentru a putea oferi detalii de decor și formă.

d) în categoria indeterminatelor, prezentate în tabele la rubrica de observații intră cioburi mici, de aspect șters, fără relevanță tipologică, care aparțin tuturor categoriilor de pastă, ardere și decor.

În privința formelor de vas nu avem multe observații însă se constată următoarele:

a) Predomină forma de borcan din pastă nisipoasă, diferențe fiind înregistrate în forma buzei. De exemplu în B1 se preferă borcanul cu gura largă, mai mare decât fundul, a cărei buză este răsfrântă ca o streășină peste gâtul scurt din care se dezvoltă brusc umărul de cele mai multe ori ornamental. Buza rotunjită sau teșită este uneori ornamentată.

Capacitatea borcanelor este mică și mijlocie, cu pereți a căror grosime este de 5-8 mm, însă uneori atinge și 14 mm mai ales în porțiunea inferioară.

b) Oala cu una sau două torți, din pastă fină cenușie, cu grosimea pereților depășind uneori 1 cm, este întâlnită cu precădere în bordeiul nr. 2 și locuința de suprafață. Torțile sunt scurte, ovale, pornind imediat de sub buză și lipindu-se prin îngroșare pe umărul ce pornește brusc (planșa IX, fig.1).

c) Vase de capacitate mai mare din pastă cenușie. Grosimea pereților este în general de 14 mm.

d) Au apărut și câteva fragmente din torți tubulare de amforă și un fund conic, lucrate din pastă semifină, cu nisip și mică, de culoare roșie - cărămizie, trădând o evidentă factură bizantină.

e) Din locuința de suprafață provine un gât de ulcior.

f) Au fost folosite și câteva vase mici cu pereți de 3-4 mm grosime, din pastă cu nisip dar bine frământată și arsă negru-cenușiu.

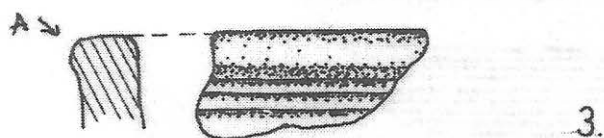
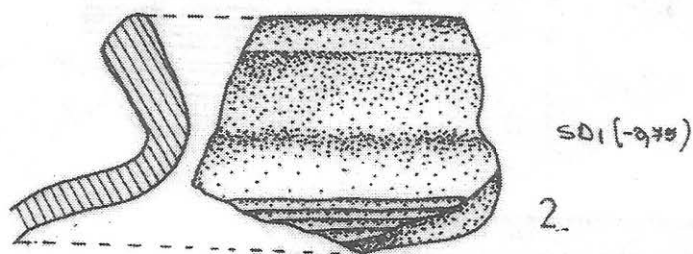
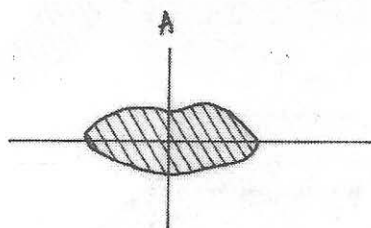
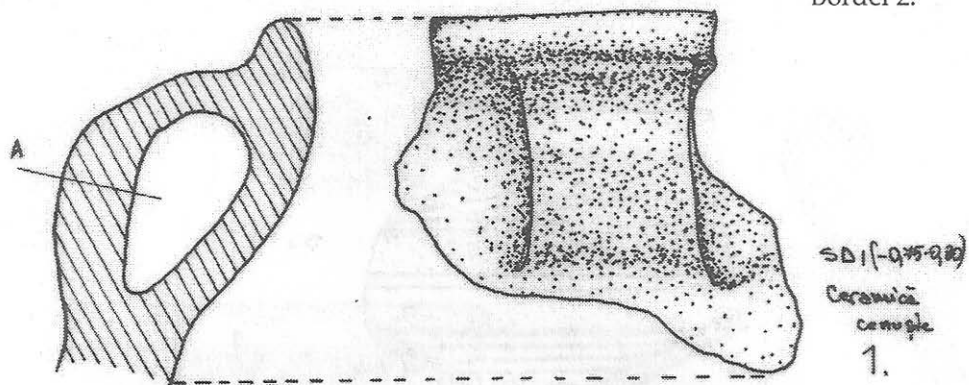
TABEL CENTRALIZATOR - FETEASCA 1995 - CERAMICĂ

Pastă	Culoare după ardere	Decor	Bordei 1	Bordei 2	Bordei 3	Locuință de suprafață	Observații
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Fină, bine frământată cu mica și uneori fragmente de calcar	1. Gri cimentos cu miezul mai deschis la culoare	a.	10,50 %	13,4 %	16,34 %	12,70 %	
		b.	1,20 %	2,44 %	1,44 %	3,24 %	
		c.	1,8 %	-	-	1,35 %	
		d.	1,53 %	5,35 %	-	0,27 %	
		e.	-	-	3,01 %	-	
		Total	14,58 %	20,73 %	19,95 %	17,56 %	
	2. Gri - cenușiu la interior cu miez negru și cărămiziu la exterior	a.	1,53 %	1 %	9,13 %	8,64 %	În B3, gradul de ardere este f. diferit și îmbracă nuanțe diferite de la cenușiu la cărămiziu
		f.	5,38 %	-	-	-	
		b.	-	-	1,2%	-	
		g.	-	1 %	-	-	
		i.	-	-	0,96 %	-	
		Total	5,49 %	2 %	11,29 %	8,64 %	
	3. Roșie-cărămizie arsă uniform	a.	10,87 %	2 %	5,52 %	5,67 %	
	4. Roșie-cărămizie cu miezul cenușiu	a.	2,08%	-	-	-	
		g.	-	-	0,48 %	-	
		Total	12,24 %	2%	6%	5,67%	
Total final pentru	prima categorie de	pastă	34,49 %	24,7 %	37,25 %	32,16 %	

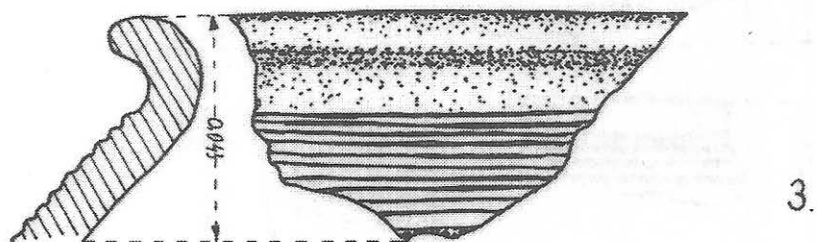
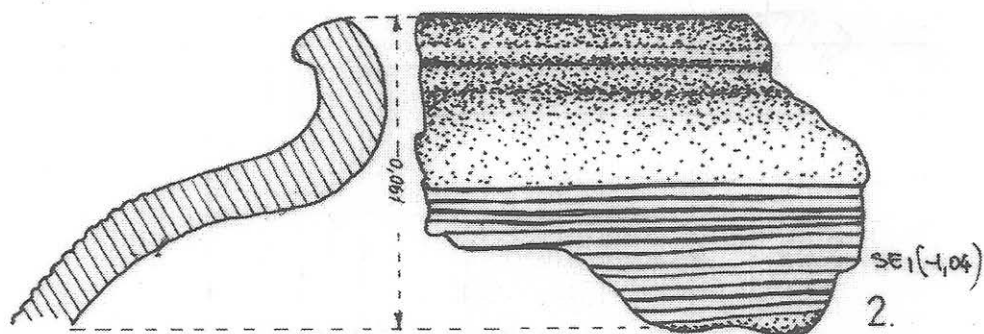
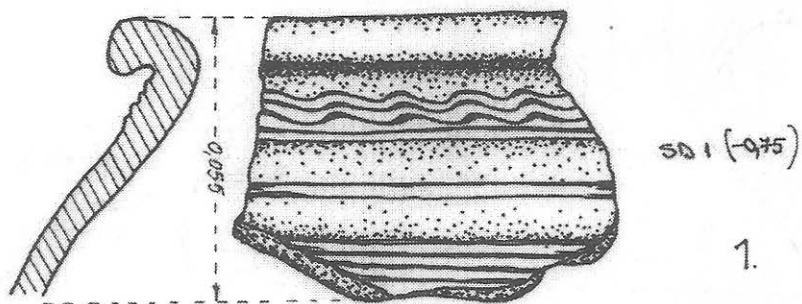
Pastă	Culoare după ardere	Decor	Bordei 1	Bordei 2	Bordei 3	Locuință de suprafață	Observații
1	2	3	4	5	6	7	8
II. Pastă alburie caolinoasă cu mica și nisip în cantitate mică	1. Alburie la exterior cu miez negru	n.	0,98 %	0,66 %	1,20 %	1,08 %	
	2. Roz la exterior cu miez alburiu și particule de ocru	-	1,25 %	0,66 %	4,80 %	1,62 %	
III. Lut în amestec cu nisip și microprundișuri	1. Arsă negru - cenușiu relativ uniform	j.	19,39 %	23,41 %	6,73 %	28,1 %	Indeterminate indiferent de tip de pastă, decor și ardere B1 = 37,67 % B2 = 0 B3 = 54,08 % locuința de suprafață = 25,4%
		p.	1,53 %	1,33 %	0,73 %	2,43 %	
		o.	2,08%	1,67 %	0,24 %	1,24 %	
		k.	4 %	-	5,28 %	4,59 %	
		r.	1,25 %	1%	4,80 %	1,24 %	
		t.	3,45 %	2%	-	-	
		s.	3,45 %	0,66 %	-	-	
		w.	-	1,67 %	6 %	-	
		z.	-	5,68 %	6,73 %	2,18 %	
		u.	-	-	-	3,24 %	
		x.	-	-	4,80 %	-	
	Total		35,15 %	56,52 %	29,56 %	28,1 %	
Același tip de pastă și ardere dar cu mult nisip în pastă, de aspect grosier și fără decor			2,08 %	9,03 %	6,49%	-	

Pastă	Culoare după ardere	Decor	Bordei 1	Bordei 2	Bordei 3	Locuință de suprafață	Observații
1	2	3	4	5	6	7	8
	2. Roșu-cărămiziu cu nuanțe de la gălbui la cenușiu și cu miezul negru în spărtură	j.	6,47 %	16,5 %	9,39 %	11,62 %	În B3 la această ardere se observă o cantitate mai mare de nisip
		x.	-	-	2 %	-	
		k.	11,97 %	0,33 %	0,96 %	-	
		w.	-	-	1,68 %	-	
		o.	-	-	0,24 %	-	
		y.	-	-	0,48 %	-	
		q.	-	-	0,24 %	-	
		t.	-	-	0,72 %	-	
		?	3,18 %	0,33 %	-	-	perete gros de 14mm
		g.	1,25 %	-	-	-	
		a.	1,8 %	0,66 %	-	-	
		l.	-	2,67 %	-	-	
		-	2,08 %	4,34 %	-	-	
Total final pentru a treia categorie de pastă				73,91 %	56,73 %	65,13 %	

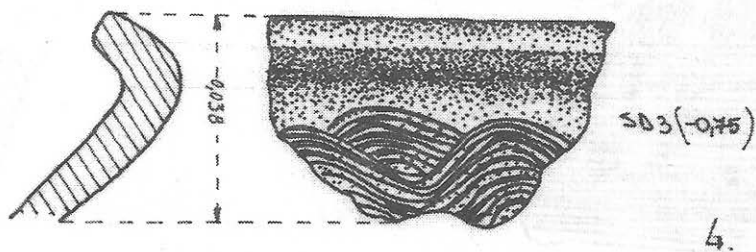
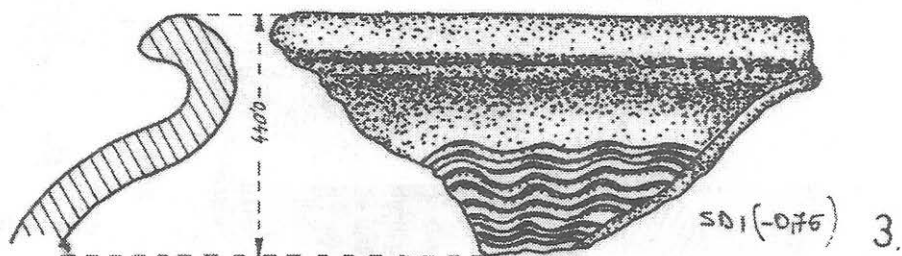
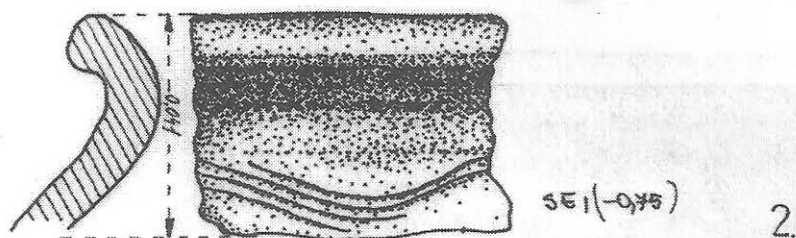
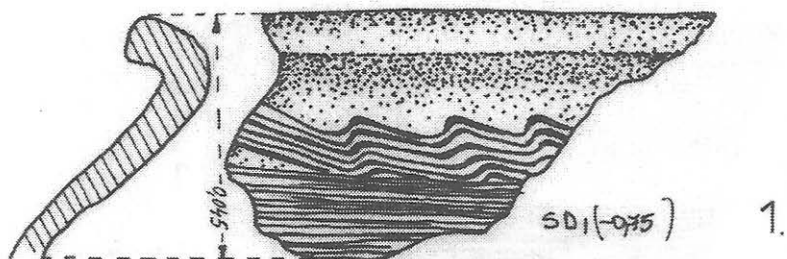
Bordei 2.

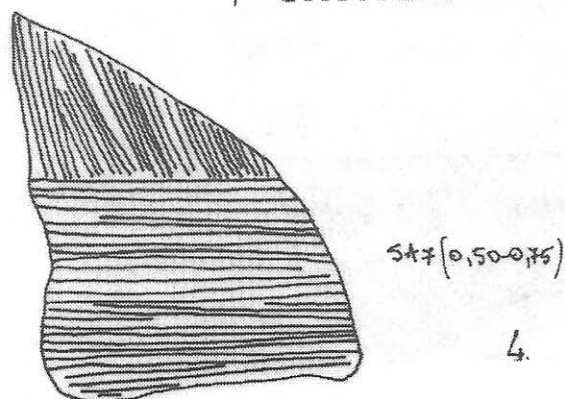
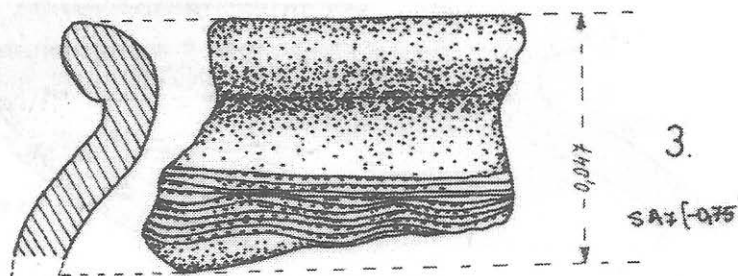
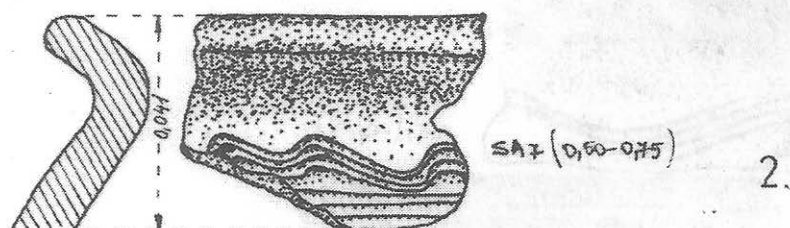
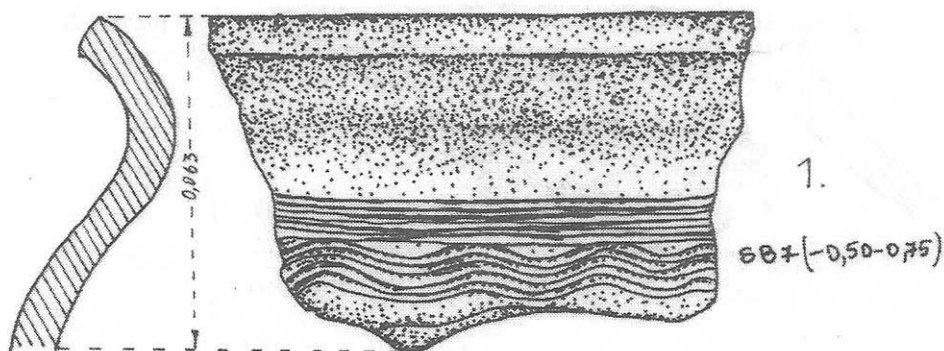

Bordei 2.

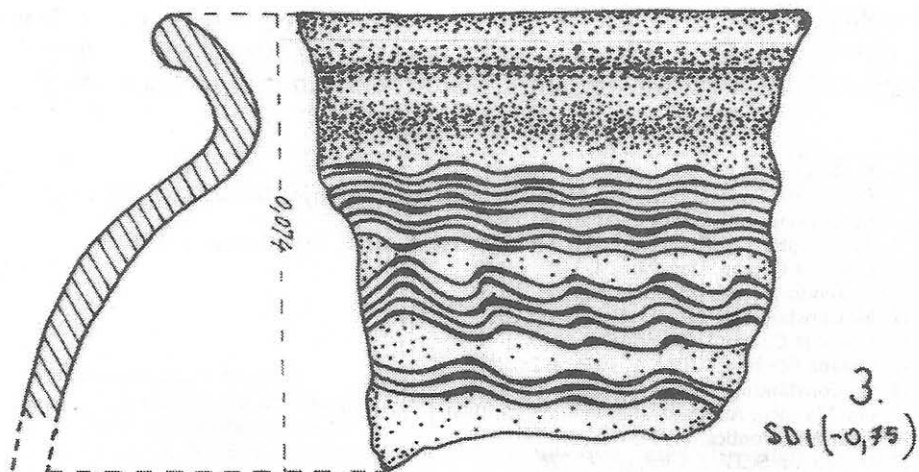
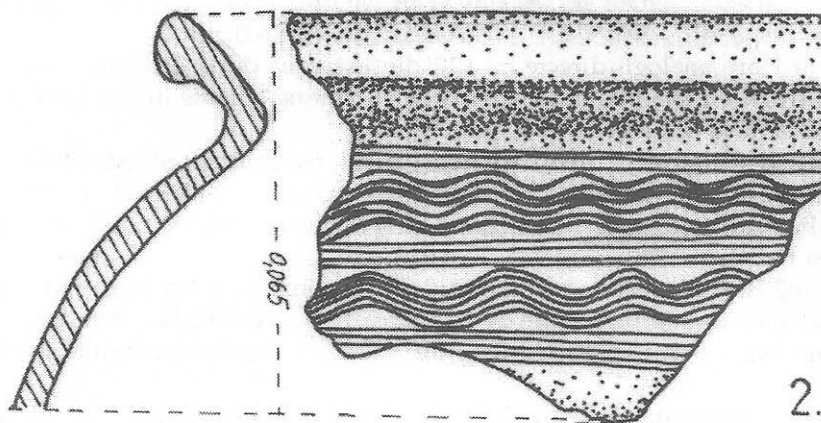
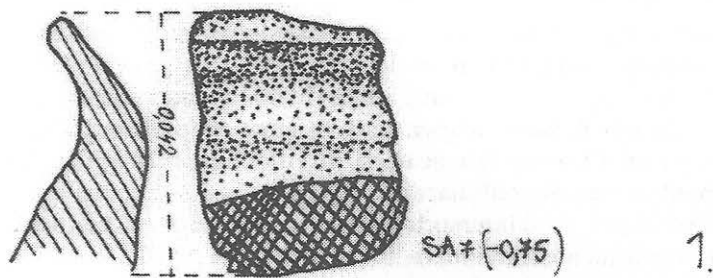

Bordei 2.

Planșa 12. Locuința de suprafață 1.

Planșa 13. Locuința de suprafață 1.

ANALOGII ȘI DATARE

Deși aparțin aceluiași strat cultural, cele patru complexe nu au funcționat în același timp. Decalajul în timp ne-a fost sugerat de:

a) pelicula de sediment negru-mălos, considerată de noi ca fiind consecința unei inundații de mai mică măsură. Aceasta acoperă în întregime umplutura B3 și apare sporadic pe fundul gropii lui B1, ceea ce înseamnă că atunci când B1 a fost părăsit datorită acestui eveniment, B3 era de mult năruit.

b) B2 este ulterior lui B3 pe care îl intersectează în regiunea cuptor nr. 2. Faptul că el nu deține nici un fel de sedimente aluvionare îl face ulterior și lui B1.

Analogiile sistemului constructiv al acestor bordeie sunt numeroase atât în Muntenia cât și în Moldova și Dobrogea, unde datorită interferenței cu alte tehnici de construcție au putut fi date mai restrâns. La Medgidia și Capidava⁵ bordeiele cu pereții neamenajați sunt datate în sec. IX-X. În Muntenia ele constituie tipul de locuință cel mai răspândit.

Bordeiul nr.1 are analogii directe cu L12 din așezarea de la Dodești – Vaslui⁶ datată în sec. VIII-IX, cu locuințe din așezarea de la Băneasa⁷ datate în sec. IX-X precum și în așezarea de la Budești⁸.

Cuptoarele mari din B2, care dau nota caracteristică acestei locuințe, sunt răspândite pe o arie largă⁹. Analogii până la identitate găsim într-o locuință de sec. VIII de la Costișa – Botoșana¹⁰ precum și în așezarea de la Băneasa¹¹ (sec. IX-X) și în locuințe de la Epurenii și Horga¹².

Bordeiul nr.3, atât prin plan cât și prin tipul de cuptor cruceat în bloc de lut, are numeroase analogii. Amintim așezările de la Dulceanca¹³ (sec. VIII-IX), Băneasa-sat¹⁴ (sec. IX-X), Mihai Bravu¹⁵ (sec. IX-X), Gura Canliei¹⁶ (sec. IX - X) și în mai multe așezări din Moldova¹⁷.

Locuința de suprafață are analogii la Dridu¹⁸, Băneasa-sat¹⁹, Străulești-Măicănești²⁰, Chirnogeni²¹ cât și la Radovanu²².

Ceramica prezintă analogii numeroase atât în Muntenia cât și în Dobrogea. Legăturile permanente cu acest din urmă areal sunt demonstrate de analogiile în ceea ce privește pasta, arderea și grosimea pereților cu ceramica datată ante – Tzimisches de la Diogenția²³. De asemenea cele câteva fragmente de ceramică din humă-alburie, fără

5 R. Florescu, Z. Covacef, op. cit., p. 243, sq.

6 D. Teodor, *Continuitatea populației autohtone la est de Carpați în sec. VI-XI*, Iași, 1984.

7 M. Constantiniu, Panait I. Panait, op. cit.

8 A. Paragină, Gh. Constantinescu, *Studii și Comunicări*, 3, 1980, Focșani, p. 71-87.

9 Ghenuță Coman, *Danubius*, 4, 1970, p. 162.

10 D. Teodor, *Continuitatea populației...* p. 63.

11 M. Constantiniu, Panait I. Panait, op. cit.

12 Ghenuță Coman – op. cit.

13 Suzana Ferche – SCIVA, 2, 1976, p. 247-259.

14 M. Constantiniu, Panait I. Panait – op. cit.

15 Gh. Mănușu, Adameșteanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 183-219.

16 M. Irimescu, *Pontica*, 14, 1981, p. 68-119.

17 D. Teodor, *SCIV*, 2, 1968, p. 277-278.

18 Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu*, București, 1967, p. 38.

19 M. Constantiniu, Panait I. Panait – op. cit.

20 M. Constantiniu, Panait I. Panait, *Materiale de istorie și muzeografie*, 6, p. 66-68.

21 George Trohani, *Cercetări arheologice*, I, 1975, p. 144 sq.

22 Maria Comșa, *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, p. 143-147. 5-7, 1989.

23 Gheorghe Ștefan, I. Barnea, M. Comșa, *Diogenția*, București, Editura Academiei, p., 204, sq 1967.

a constitui ceva izolat, pe lângă o datare timpurie²⁴ ilustrează aceeași legătură. Tot în arealul dobrogean analogii găsim la Gârlița-Ostrov²⁵ (sec. VIII-IX), Castelu²⁶ (sec. IX-X).

Pentru Muntenia, analogii directe chiar și în privința statisticii, întâlnim la Bucureștii-Noi²⁷ (sec. IX-X), Băneasa-sat²⁸ (sec. X), necropola de la Chișcani-Brăila²⁹ (sec. IX-X) (deși aici apar o serie de ornamente mai târziu) și Chirnogeni-Ilfov³⁰.

Analogii sunt și în Moldova³¹ cât și în Oltenia³².

Din această serie de analogii pentru sistemul constructiv al locuințelor cât și pentru ceramică rezultă că așezarea se datează în a doua jumătate a sec. IX - prima jumătate a sec. X. La această datare concură și situarea așezării pe vale, știut fiind că la sfârșitul sec. X se observă o ridicare a așezării pe promontorii.

MATERIALUL OSTEOLOGIC DE LA FETEASCA DATE PRELIMINARII (CAMPANIA 1995)

DRAGOȘ MOISE*

În cele patru locuințe au fost descoperite numeroase fragmente osoase aparținând unor specii diferite. Materialul se caracterizează prin stare fragmentară și peliculă calcinoasă datorată solului specific de Bărăgan. Un număr mic de oase prezintă semne de prelucrare.

Deoarece concluziile de specialitate vor fi în raportul final al întregii așezări, prezentăm aici doar listele de inventar cu materialul osteologic determinat.

Nr. resturi osoase	Bordei 1	Bordei 2	Bordei 3	Locuință de suprafață
Total	129	57	118	112
Determinate	43	34	49	43
Indeterminate + coaste	76	20	67	69
Prelucrate	4	1	-	-

* Muzeul Național București

24 M. Comșa, *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 1, 1985, passim.

25 C. Cârjan, în *Pontice*, 2, 1969, p. 111-132

26 A. Rădulescu, N. Harțuche, *Necropola feudal-timpurie de la Castelu*, Constanța, 1967, p. 85.

27 Panait I. Panait - *Cercetări arheologice în București*, 1963 p. 104-125.

28 M. Constantiniu, Panait I. Panait - *O așezare...* p. 98.

29 N. Harțuche, Fl. Anastasiu, I. Broscătean, *Danubius*, 1, Galați, 1967, p. 154-178.

30 George Trohani - *op. cit.*

31 D. Teodor, *Cultura Dridu...* în SCIV, 2, 1968, p. 245.

32 I. Toropu, C. Voicu, în SCIV, 4, 1971, p. 671-675.

FETEASCA 1995

MATERIAL OSTEOLOGIC - DATE PRELIMINARE

SPECIE	BORDEI 1		BORDEI 2		BORDEI 3		LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ	
	Nr. fragmente	%	Nr. fragmente	%	Nr. fragmente	%	Nr. fragmente	%
Bos taurus	26	60,46	16	47,05	29	59,18	19	44,18
Capreolus / ovicaprine	1	2,32	-	-	-	-	-	-
Ovis aries	1	2,32	2	5,88	-	-	-	-
Ovicaprine	4	9,30	4	11,76	2	4,08	5	4,46
Suss scrofa domesticus	9	20,39	4	11,76	16	32,65	5	4,46
Equus caballus	-	-	1	2,94	-	-	3	6,97
Equus / bos	-	-	5	14,70	-	-	10	23,25
Canis familiaris	-	-	2	5,88	1	2,04	-	-
Capra hircus	-	-	-	-	1	2,04	1	2,32
Capreolus capreolus	1	2,32	-	-	-	-	-	-
Suss scrofa attila	1	2,32	-	-	-	-	-	-

THE EARLY-MEDIEVAL SETTLEMENT IN
ȘTEFAN CEL MARE - FETEASCA (DEP. CĂLĂRAȘI). IX - X A.C.

Abstract

Surface research delimited early-medieval habitat traces in the field over a great area. The Highway building was opportunity for saving excavations. We found a habitat nucleus with three huts and one dwelling-house. This complexes point out two habitat phases of the settlement.

The discoveries list includes pottery lumps and iron slogs, bone drillers and domestic bone remains, one fishing line sling, projectiles, knife sharpener stone, chalky shell.

The pottery belongs to two great groups: grey and sandy. In the sandy pottery we found some kaolin fragments. The pottery shapes are earthen jar, pot with one or two handles, a jug.

This settlement is includeed in early medieval culture with many settlements in the Vallachian Lowland, Moldavia and Dobroudja.